

Oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston esitys oikeusministeriölle eräiden käräjäoikeuksien istuntopaikkojen lakkauttamiseksi

Tausta

Vuotta 2025 koskeva valtion talousarvioesitys sisältää määrärahalleikkauksia, joita vastaavien säästöjen aikaansaamiseksi edellytetään tuottavuustoimenpiteitä. Vuonna 2025 muiden tuomioistuinten toimintamomentilla tuottavuusleikkaukset ovat 1,95 milj. euroa. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmassa 23.9.2024 (VN/11907/2024-OM-18) muille tuomioistuimille ennakoidaan kohdentuvan tuottavuusleikkauksia 6,51 milj. euroa vuoteen 2028 mennessä. Tuottavuusohjelmassa todetaan, että tilojen tehokkaan käytön lisäksi tarkastellaan toimipaikkaverkostojen tarkoituksenmukaisuutta. Tällä esityksellä pyritään osaltaan vastaamaan tähän haasteeseen.

Oikeusministeriön asetuksessa käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista (135/2024) on säädetty käräjäoikeuksien kanslia- ja istuntopaikoista. Toimipaikkaverkoston liittyvillä ratkaisuilla on usein merkittävä vaikutus muihin toimintaedellytyksiin. Tuomioistuimen palvelut eivät ole kansalaisille päivittäispalveluja, joten lähipalvelulle ei ole pakottavaa tarvetta. Järkevintä on kohdentaa toimintaedellytykset varsinaiseen lainkäyttötoimintaan sen sijaan, että määrärahat kuluvat tiheän palveluverkon kustannuksiin. Tällä hetkellä oikeudensaataavuuteen liittyvät ongelmat koskevat erityisesti oikeusprosessien kestoa eivät niinkään palvelujen fyysistä sijaintia. Onkin perusteltua pyrkiä kohdentamaan määrärahoista mahdollisimman suuri osa itse ratkaisutoimintaan, eli henkilöstövoimavaroihin. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että turvallisuuteen ja teknisiin ratkaisuihin ja niiden ylläpitoon liittyvät menot ja se, että ne ovat sitä suuremmat, mitä enemmän toimipisteitä on.

Koronapandemian myötä etäosallistuminen oikeudenkäyntiin on muuttunut merkittävästi ja etäyhteyksien hyödyntäminen on arkipäiväistynyt osaksi oikeudenkäyntien toteuttamista. Lainkäyttöasioiden sähköistä käsittelyä ja etenkin aineiston esittämistä sähköisessä muodossa tukee istuntosalien varustaminen nykyaikaisella ja asianmukaisella esitystekniikalla. Eduskunta on 10.12.2021 hyväksynyt hallituksen esityksessä (HE 133/2021 vp) tarkoitetut lainsäädäntömuutokset koskien henkilötodistelun tallentamisesta videotallenteelle hovioikeutta varten. Käräjäoikeuksien istuntosaleja varustellaan nyt todistelutalenneuudistuksen voimaantulon edellyttämien tavoin.

Pohjois-Savon käräjäoikeus, Varkauden istuntopaikan lakkauttaminen

Pohjois-Savon käräjäoikeuden kanslia sijaitsee Kuopiossa. Varkauden kanslia on lakannut käräjäoikeuksien verkostouudistuksessa 31.12.2018, mutta jatkoi toimintaansa toistaiseksi väliaikaisena istuntopaikkana. Vuonna 2020 valmistellussa oikeusministeriön asetuksessa käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainniksi ehdotettiin, että Pohjois-Savon käräjäoikeuteen perustettaisiin Iisalmen sekä Varkauden istuntopaikat 1.1.2021 lukien. Tavoitteena oli tuolloin, että Iisalmen ja Varkauden toimitilojen käytöllä voitaisiin palvella kyseisten alueiden oikeudenhoidollisia tarpeita ja turvata käräjäoikeuksien suullisille käsittelyille toimitilat, jotka soveltuvat myös etäyhteyksien käyttöön.

Jo tuolloin Tuomioistuinvirasto on lausunnossaan todennut, että sivuistuntopaikat tulevat lisäämään merkittävästi käräjäoikeuden toimintamenoja, kuten matka- ja majoituskuluja, minkä lisäksi matkustamiseen käytetty aika on pois käräjäoikeuden resurssista.

Pohjois-Savon käräjäoikeus on yhdistymis- ja toimitilahankkeen jälkeen päässyt siirtymään 1.3.2024 lukien uusiin toimitiloihin Kuopiossa, ja yhdistymishanke on saatettu päätökseen. Uusien toimitilojen salikapasiteetissa on varauduttu alueen sivuistuntopaikkojen lakkaamiseen. Pohjois-Savon käräjäoikeus on 30.11.2020 tehnyt Tuomioistuinvirastolle esityksen Varkauden istuntopaikan lakkauttamisesta. Käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan käräjäoikeus on edelleen samalla kannalla tältä osin.

Pohjois-Savon Varkauden istuntopaikka sijaitsee Kuopiosta noin 75 kilometriä etelään viitostietä. Varkauden tilat sijaitsevat Varkauden kaupungin omistamassa kiinteistössä osoitteessa Wredenkatu 8, Varkaus. Senaatti-kiinteistöt toimii tilojen edelleenvuokraajana Tuomioistuinlaitokselle. Pohjois-Savon käräjäoikeuden henkilöstöstä kaksi haastemiestä ja yksi kansliahenkilöstöön kuuluva ovat sijoitettuna Varkauden istuntopaikan toimitiloihin.

Varkaudessa oli vuonna 2023 yhteensä 91 istuntopäivää ja istunnossa käsiteltyjä asioita oli 328. Lisäksi Varkaudessa on ollut erillisiä videokuulemisia joko eri päi-

vinä tai istuntopäivien lomassa 2–4 kertaa viikossa. Videokuulemisia on aika paljon, koska paikalliset avustajat osallistuvat mielellään Kuopionkin istuntoihin etänä Varkaudesta käsin. Istuntosalit olivat suljettuna 4 viikkoa saliremontin takia. Kuluvana vuonna Varkaudessa ajalla tammikuu-lokakuun puoliväli on ollut noin 80 istuntopäivää, joissa on käsitelty arviolta noin 200 asiaa (luku pitää sisällään myös peruuntuneet istunnot). Videokuulemisia Kuopion kansliaan ja Iisalmen istuntopaikalle on ollut runsaat 20 ja muihin tuomioistuimiin 68 istuntopäivien lomassa tai erikseen.

Suurimpia kulueriä Varkauden istuntopaikan osalta ovat vuokrien, sähköjen ja veden lisäksi siivouskulut sekä vartiointikulut. Varkaudessa ei nykyisen vartiointista vastaavan toimijan kanssa vielä ole päästy siihen, että kaikkina istuntopäivinä aulassa olisi vartija, mikä on jatkossa tavoitteena, jos istuntopaikka säilyy. Tämä lisäisi vartiointin kustannuksia huomattavasti. Istuntopaikan lakkauttaminen ei vaikuttaisi vartiointikustannuksiin Kuopiossa, koska siellä vartijat ovat muutoinkin paikalla kaikkina arkipäivinä.

Istuntopaikkaan sitoutuu käräjäoikeuden henkilöresurssia paitsi lainkäyttöhenkilökunnan matkustamisen myötä niin myös siten, että käräjäoikeuden Kuopiossa toimiva hallintoyksikkö huolehtii yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnosta myös Varkauden istuntopaikan suhteen. Tällaisia yksinomaan istuntopaikkaan sitoutuvia tehtäviä ovat muun muassa rakennukseen ja toimitiloihin, siivoukseen, turvallisuuteen, hankintoihin, sopimusten hallintaan ja myös paikallisiin lautamiehiin liittyvät asiat, koska eri istuntopaikkojen lautamiehiä hallinnoidaan ja kutsutaan istuntoihin erikseen.

Varkauden toimitilat on AV-varusteltu, mutta jatkossa myös laitteiston ylläpidosta luopuminen ja uusimisesta aiheutuvat kustannukset poistuisivat, jos toimipaikasta luovutaan. Samalla säästyttäisiin tulevan todistelun videotallennusjärjestelmän investointi- ja käyttökustannuksilta Varkaudessa. Näitä säästöjä ei ole huomioitu laskelmassa.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus, Nurmeksen istuntopaikan lakkauttaminen

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus on tehnyt Tuomioistuinvirastolle 11.6.2024 esityksen Nurmeksen istuntopaikan lakkauttamiseksi. Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden kanslia sijaitsee Joensuussa. Nurmeksen istuntopaikka sijaitsee noin 130 kilometriä Joensuusta pohjoiseen. Nurmeksen istuntopaikka on Senaatti-kiinteistön omistamassa kiinteistössä, osoitteessa Nurmeksenkatu 25, Nurmes. Samassa kiinteistössä on myös ulosottoviraston, oikeusapu- ja edunvalvonnan tilat. Vakituista käräjäoikeuden henkilöstöä ei Nurmekseen ole ollut sijoitettuna.

Nurmeksen istuntopaikassa on viimeisimpien vuosien aikana järjestetty lähinnä rikosasioiden pääkäsittelyjä niissä tapauksissa, joissa vastaajista, asianomistajista

ja todistajista enemmistön on havaittu asuvan lähempänä Nurmesta kuin Joensuuuta ja joissa pääkäsittelyssä kuultavien henkilöiden on arvioitu hyötyvän istunnon toteuttamisesta Joensuun asemesta Nurmeksessa. Keskimäärin rikosasioita on toteutettu Nurmeksessa kerran kuussa (keskiarvo vuosina 2020–2023 oli 13 istuntoa vuodessa), yksittäisiä rikosasioita on tällöin saatu käsiteltyä 27–44 eli keskimäärin 37. Kuluvan vuoden aikana ajanjaksolla tammikuu-syyskuu Nurmeksessa on pidetty 5 istuntopäivää ja sinä aikana on käsitelty 10 asiaa.

Tätä varsin vähäistä asioiden määrää ja istuntopaikan säilyttämistä on arvioitava istuntopaikasta aiheutuviin kustannuksiin ja muihin puutteisiin. Kustannuksia istuntopaikan säilyttämisestä kertyy ennen muuta vuokrasta ja puhtaanapitopalveluista sekä olemassa olevan istuntosalitekniikan ylläpitämisestä. Nurmeksessa on yksi istuntosali, mutta se ei täytä oikeushallinnon työympäristö- ja toimitilakonseptin istuntosaleille asetettuja vaatimuksia. Nurmeksen tilat eivät ole turvallisuuden tai av-varustelun osalta ajan tasalla.

Nurmeksen ainoan istuntosalin ICT-varustelu on jäänyt puutteelliseksi siihen nähden, millaisia toimintoja laitteiden tulisi mahdollistaa ja miten oikeussaleja nykyisin varustetaan Tuomioistuinviraston voimassa olevan salikonseptin mukaan. Nurmeksen istuntosalin teknistä varustelua olisi väistämättä paranneltava, ja tämä näkökulma korostuu entisestään ensi vuonna, kun käräjäoikeuksien istuntosaleja varustellaan todistelutalenneuudistuksen voimaantulon edellyttämin tavoin. Istuntosalitekniikan on arvioitu edellyttävän noin 120 000 euron lisäinvestointia.

Toinen merkittävä puute Nurmeksen istuntopaikan varustelussa koskee turvallisuutta: turvalaitteistolle ei ole arvioitu kuluja ollenkaan johtuen siitä, että istuntopaikalla ei ole laitteita, joiden avulla voitaisiin suorittaa turvatarkastuksia. Myöskään turvatarkastuspalveluihin, aula- ja vartiointipalveluihin kuuluvia ylläpitokustannuksia ei Nurmeksessa turvalaitteiston puuttumisen vuoksi ole. Tällaista puutetta on pidettävä nykyisin merkittävänä turvallisuusriskinä. Ottaen huomioon istuntomäärät, on investointeja turvatarkastuslaitteiden tai -palveluiden hankkimiseksi kuitenkin pidettävä huomattavan epäsuhtaisina mahdollisesti saataviin hyötyihin nähden.

Tuomioistuimen työntekijöiden näkökulmasta Nurmeksessa käsiteltävät asiat edellyttävät aina ylimääräistä ajankäyttöä edestakaisen matkan tekemiseksi Joensuusta Nurmekseen ja istunnon jälkeen takaisin. Nurmekseen on rikosasian istuntopäivänä matkustettava sekä tuomarin, lainkäyttösihteerin että syyttäjän. Matka-aikaa ei virkaehtosopimusten mukaan lueta työajaksi. Henkilökohtaisen ajanhukan lisäksi matkustamisesta aiheutuu viraston määrärahoista katettavia matkakustannuksia. Myös oikeudenkäyntiavustajat, joita toimii Nurmeksessa aiempaa vähemmän, joutuvat matkustamaan oikeudenkäynteihin. Avustajien matkakustannuksistakin osa jää valtion katettaviksi asianosaisten saaman oikeusavun perusteella.

Tuomioistuinviraston esitys

Tuomioistuinvirasto pitää yllä esittämiään käräjäoikeuksien Varkauden ja Nurmeksen istuntopaikkojen lakkauttamisia tarkoituksenmukaisina. Nurmeksen istuntopaikan osalta perusteluna ovat toimipisteen vähäinen käyttö, puutteet turvallisuudessa sekä istuntopaikan vaatima tekninen varustelutaso, joka edellyttäisi käyttötärpeeseen nähden suuria investointeja. Varkauden toimipaikan osalta perusteluna ovat Kuopion kansliapaikkakunnan uudet toimitilat ja niiden istuntosalikapasiteetti, kustannussäästöt vuokrista sekä kasvavista vartiointi- ja muista ylläpitokustannuksista. Varkauden istuntopaikan lakkauttamisesta saatavan kustannussäästön voidaan arvioida olevan henkilöresurssin ja matkakustannusten säästymisen sekä vartiointikustannusten ennakoitun kasvun myötä nousevan selvästi yli 200.000 euroon vuodessa.

Lakkautettavaksi esitetyistä toimipisteistä saatavilla alla taulukossa esitetyillä säästöillä voidaan kattaa toimitilamenojen kasvua muualla ja osin vastata hallinnonalan tuottavuussäästötarpeisiin. Taulukossa esitetyt summat eivät pidä sisällyttäen tiettyjen kuluerien ennakoitua kasvua.

Laskelma kustannussäästöistä vuoden 2024 menotason (arvio koko vuoden toteumasta) perusteella

Istuntopaikka	Vuosivuokra	Siivous	Sähkö	Vartiointi	Yhteensä (ALV 0)
Pohjois-Karjalan KO, Nurmekes	24 050	3 561	1 064		28 674
Pohjois-Karjalan KO, Nurmekes istuntosalivarustelu					120 000
Pohjois-Savon KO, Varkaus	151 841	12 544	4 583	2 908*	171 876
Säästö yhteensä					320 551

*Ei sisällä vartiointikustannusten ennakoitua kasvua.

Tuomioistuinvirasto uusii myös aiemman esityksensä Pietarsaaren istuntopaikan lakkauttamisesta 30.10.2023 (TIV/669/2022). Näin ollen Tuomioistuinvirasto esittää oikeusministeriön asetuksen 135/2024 muuttamista siten, että Pohjois-Savon käräjäoikeudella olisi jatkossa istuntopaikka käräjäoikeuden kansliapaikkakunnalla Kuopiossa sekä Iisalmissa, Pohjanmaan käräjäoikeudella kanslia- ja istuntopaikat Vaasassa ja Kokkolassa ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeudella istuntopaikka ainoastaan kansliapaikkakunnalla Joensuussa.

Ylijohtaja

Riku Jaakkola

Johtaja

Raimo Ahola

Jakelu Oikeusministeriö

Tiedoksi Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
Pohjois-Savon kärjäoikeus
Pohjanmaan kärjäoikeus
Tuomioistuinvirasto, toimitila-asiat

Käyntiosoite: Silkkitehtaantie 5 C, Vantaa • Postiosoite: PL 100, 00085 Tuomioistuinvirasto • Vaihde: 029 56 50500

Besöksadress: Silkesfabriksvägen 5 C, Vanda • Postadress: PB 100, 00085 Domstolsverket • Växel: 029 56 50440

tuomioistuinvirasto@oikeus.fi • www.tuomioistuinvirasto.fi

